

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Топоркова М.М., кандидат юридичних наук, доцент,
Державний біотехнологічний університет, м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3545-1448>

Конституція України гарантує кожному свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності (ст. 54) [2].

В умовах боротьби із COVID-19, актуальними стали винаходи та корисні моделі, які лежать в основі лікарських засобів та вакцин. У цих умовах, було створено багато об'єктів авторського права, зокрема, лекції, промови, наукові статті, доповіді, які стосуються питань щодо даної хвороби.

Під час боротьби із збройною агресією, актуальним став розвиток оборонної сфери: створення нової зброї (винаходи, корисні моделі), створення комп'ютерних програм необхідних в оборонній сфері, наукових статей, промов (об'єктів авторського права); та розвиток духовності населення: створення художніх творів, музики, соціальної реклами, написання патріотичних пісень та картин (об'єкти авторського права та суміжних прав), тобто творів, які направлені на підтримання морального духу, патріотичного настрою в умовах війни.

Введення воєнного стану Указом Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року [4] передбачає обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб на період дії особливого правового режиму задля проведення необхідних заходів необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності. Стаття 55 Конституції України не входить до переліку конституційних норм, що гарантують права, які обмежуються в період дії воєнного стану [2].

Отже, право кожного захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань будь-якими не забороненими законом

засобами не обмежується в період воєнного стану. Відповідно до статті 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», повноваження судів не можуть бути припинені, крім того, скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється. Але система судочинства зазнала змін під впливом військових дій – була змінена територіальна підсудність судових справ та введена дистанційна форма розгляду деяких справ [3].

Зміна територіальної підсудності та дистанційний розгляд справ не може в повній мірі забезпечити ефективний захист прав інтелектуальної власності. Захист прав інтелектуальної власності – це дії щодо попередження та припинення порушення прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності людини або відновлення порушених прав. Військові дії на певних територіях країни можуть ускладнити реалізацію права на захист результатів інтелектуальної, творчої діяльності.

Стаття 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» забороняє скорочувати чи прискорювати будь-які форми здійснення правосуддя в умовах воєнного стану [3].

Звернення до суду за захистом прав інтелектуальної власності є ефективним коли: сторонам необхідне імперативне рішення уповноваженого органу; сторони не можуть самостійно врегулювати конфлікт; є необхідність, щоб рішення поширювалось на необмежено коло осіб. Крім того, судовий захист прав інтелектуальної власності в період воєнного стану може бути не ефективним. До недоліків судового способу захисту можна віднести: довготривалість судового розгляду справи (розгляд справ у сфері інтелектуальної власності часто потребує залучення експерта, який би володів необхідними знаннями щодо специфіки об'єкта права інтелектуальної власності, а експертне дослідження вимагає часу); фінансова затратність судового розгляду; неможливість бути фізично присутнім на судовому засіданні або неможливість долучити необхідні докази через військові дії на певних територіях; рішення суду не зможе задовольнити обидві сторони, а тому при вирішенні спору судом, конфлікт може тривати або переростати в інший конфлікт та зачіпати більше коло осіб.

Альтернативне вирішення спору (ABC) у сфері інтелектуальної власності – це система способів захисту прав інтелектуальної власності, що ґрунтуються на договірних засадах та направлені на вирішення спору чи врегулювання конфлікту щодо прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності. До способів альтернативного

вирішення спору відносять медіацію, врегулювання спору за участю судді, переговори, третейське судочинство, фасилітація та укладання мирової угоди [1]. Перелік способів АВС не є вичерпним, адже розвиток суспільної свідомості та розвиток інформаційних технологій дають можливість розвивати та розширювати систему АВС.

Дані способи є універсальними та гнучкими, тому їх можна ефективно та безперешкодно використовувати в умовах воєнного стану. Також способи АВС можуть бути легко переміщені в цифрове середовище.

Перевагами АВС як способів захисту прав інтелектуальної власності в умовах воєнного стану є: гнучкість, універсальність, менша фінансова та емоційна затратність, рішення прийняте за допомогою одного із способів АВС задовольнить обидві сторони, а значить виконання такого рішення забезпечать самі сторони. Недоліками захисту прав інтелектуальної власності за допомогою способів АВС є використання їх задля затягування процесу та відстрочення понесення відповідальності, а також договірний характер рішень, чим може скористатись недобросовісна сторона конфлікту.

Таким чином, кожна сторона самостійно обирає спосіб захисту своїх прав та інтересів, при чому держава має вжити заходів спрямованих на забезпечення доступності як до судового захисту так і до захисту прав інтелектуальної власності способами АВС та поінформованості населення щодо різноманітності способів захисту прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності.

Бібліографічний список:

1. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України: навчальний посібник / Верба-Сидор О.Б., Воробель У.Б., Грабар Н.М., Дутко А.О., Юркевич Ю.М.; за ред. канд. юрид. наук, доц. О.Б. Верби-Сидор. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 416 с.

2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96- ВР.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

4. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>